

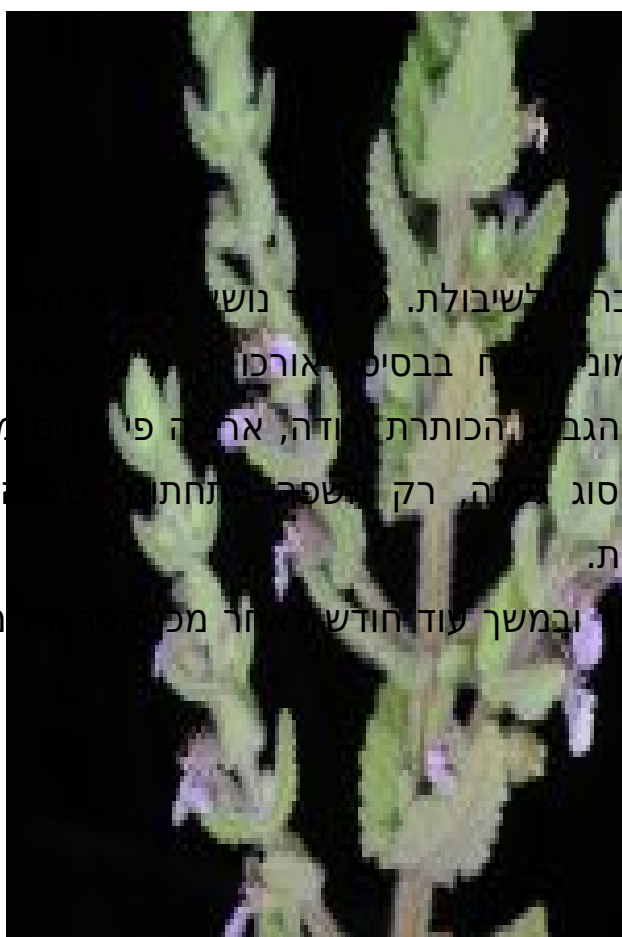
געת הביצות *Teucrium scordium* - צמח אדום הפורח בביצות, גדות נחלים ותעלות (יולי 2018)

כתבו: אבי שמידע וגדי פולק

געת הביצות *Teucrium scordium* (שפתניים) היא צמח עשבוני רב-שנתי, המתנשא לגובה של 40-90 ס"מ. כל הגבעולים והעלים בעלי שערות רכות, לבנות, המשוות לכל הצמח גוון של צמר משיי לבן. העלים רכים, בסיסם דמויי לב או מעוגל ושפתם חרוקה עם אונות קטנות חוזרות על עצמן בצורה אחידה. העלה דמוי ביצה עד אליפסה, אורכו 1.4-3.5 ס"מ. העלים המלווים את התפרחת קטנים אך במעט מהעלים התחתונים.

געת הביצות - מראה הצמח בעת הפריחה. צילם: אורי פרגמן-ספיר ©

דורי הפרחים קרובים זה לזה אך לא מחוברים לשיבולת. כל עוד נושע הענף ורודים בעלי עוקצים קצרים. הגביע צמיר, פעמוני ציח בבסיס אורכו. הגביע אזמלניות, חדות, אורכן כחצי מאורך צינור הגביע והכותרת קודה, ארוכה פי 1.5 מהגביע או יותר (10-15 מ"מ). כמו בכל מיני הסוג הזה, רק לשפר תחתונה הכותרת מפותחת. האבקנים בולטים מעט מהכותרת. פורח בקיץ מאמצע יוני ועד אמצע ספטמבר ובמשך עוד חודש לאחר מכן מועטה עד שהיא מסתיימת.

געדת הביצות - דורי הפרחים והפרחים. צילם: אורי פרגמן-ספיר ©
להגדלה - לחצו על התמונות

געדת הביצות גדלה בביצות, גדות נחלים ובמיוחד בתעלות מים ובשולי בריכות. הצמח מהווה אינדיקציה מצוינת לאיכות המים וכמותם בבית הגידול והוא רגיש מאד לזיהום מקווי מים.

געדת הביצות גדלה כיום בארץ בעמק החולה (רוב האתרים הם בגלילה זו, בעיקר עינות נוחיילה), בקעת בית שאן (ליד שדה אליהו), עמק-עכו, חוף הכרמל, השרון (אחו בנימינה, בריכות ליד תחנת הרכבת חדרה מערב, משם כנראה נכחדה) ופלשת (עינות גבתון). בעבר גדלה גם בעמק יזרעאל ובגליל התחתון.

התפוצה בעולם משתרעת על פני אזורים נרחבים באירו-אסיה בחצי הכדור הצפוני: סביב כל מדינות הים-התיכון למעט לוב ומצרים; הצמח חודר מערבה לאירופה ולארצות האוקיינוס האטלנטי. במזרח התיכון **געדת הביצות** גדלה בסוריה, לבנון, טורקיה, עירק ואירן וכן בקווקז בחופי הים-השחור ומשם התפוצה נמשכת עד למרכז אסיה. ישראל מהווה את גבול התפוצה הדרומי, בפריפריה הקיצונית של תחום התפוצה.

געדת הביצות היא מין אדום בארץ שמספרו האדום הוא 3.7 (ב"איום" VU לפי דרגות IUCN). מעמדו כצמח בסכנת הכחדה משקף בראש ובראשונה את הפגיעות הרבה של בית הגידול אשר כתוצאה ממנה הוא מין נדיר בארץ. בעבר הצמח היה נפוץ הרבה יותר מאשר כיום, אך מאז שנות החמישים של המאה ה-20, עם ייבוש מקומות טבעיים ועטותם הרבה, נעשה מין זה נדיר ביותר ונכחד ברוב האתרים שהיו במישור החוף, במישור התחתון ובעמק-יזרעאל.

הסוג **געדה** כולל 250 מיני צמחים הנפוצים על פני כל יבשות העולם אולם מרכז תפוצתם ומרכז המגוון של הסוג הוא באזור הים-תיכוני ודרום אירופה, שם גדלים 49 מינים. בישראל גדלים 14 מינים. מיני הסוג ידועים בריחותיהם הארומטיים, משמשים צמחי תבלין חשובים ומשמשים גם ברפואה העממית. דיטרפנים, פלבנואידים, טאנינים ורכיבים

נוספים של השמן האתרי זוהו בעלים של **געדת הביצות** ומייחסים להם ערך רפואי.

ספרות:

שמידע א ופולק ג 2007 הספר האדום - צמחים בסכנת הכחדה בישראל. כרך א'. רשות הטבע והגנים.

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: שמידע א ופולק ג 2018 געדת הביצות *Teucrium scordium* - צמח אדום הפורח בביצות, גדות נחלים ותעלות (יולי 2018), פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 5.

[/https://www.kalanit.org.il/teucrium-scordium-7-18](https://www.kalanit.org.il/teucrium-scordium-7-18)